



Tuinweg 5 Zuid-Beijerland Gemeentehuis



ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND

December 2020

Afbeeldingen voorzijde boven: Voorzijde gemeentehuis november 2020, onder: metalen deuren in atoomkelder.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Locatie & administratieve gegevens	4
3	Ontstaansgeschiedenis	5
4	Het ontwerp	6
5	Korte beschrijving exterieur	8
6	Het interieur, kunstwerk van glasappliqué op bestaand raam	11
7	Het interieur, de atoomkelder	12
8	Conclusie	15
	Literatuur	16
	Colofon	17

1. Inleiding

Deze Bouwhistorische Verkenning (BHV) van het voormalige gemeentehuis van Zuid-Beijerland richt zich voornamelijk op de nog aanwezige interieurelementen in het gebouw die herinneren aan de periode 1969-1983, toen het gebouw dienstdeed als gemeentehuis.

Sinds 1984 heeft het pand verschillende bestemmingen gehad. Sinds enige jaren is het in bezit van de eigenaar van de naastgelegen kledingzaak Konijnendijk. Men heeft het plan om het voormalige gemeentehuis af te breken en te vervangen door een uitbreiding voor de kledingzaak.

De gemeente, die goedkeuring heeft gegeven voor de afbraak en nieuwbouw, wil voorafgaande aan de sloop inzicht krijgen of en zo ja, welke elementen er in het pand aanwezig zijn die een relatie hebben met de oorspronkelijke functie en vanuit cultuurhistorische oogpunt bewaard moeten blijven. Men kan hierbij denken aan behoud in een museale context of door herplaatsing in de nieuwbouw. Op 25 november 2020 is het pand geïnventariseerd. De daarbij aangetroffen elementen worden zijn gefotografeerd en beoordeeld op hun cultuurhistorische waarde.

Het gemeentehuis is door Dorp, Stad & Land (DSL) in 2008 op een signaleringslijst geplaatst die als uitgangspunt diende voor een uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst van de gemeente Korendijk. Het gemeentehuis kreeg op deze lijst de kwalificatie 'hoge waarde', die verder niet onderbouwd is. Deze waardering was onvoldoende om voor bescherming in aanmerking te komen.

Het betreft hier een visuele verkenning, waarbij geen destructief onderzoek is uitgevoerd.

De huidige eigenaar is met deze verkenning akkoord gegaan en heeft de opdracht gegeven.

2. Locatie & administratieve gegevens

Adres: Tuinweg 5, 3284XR

Kadastraal perceel: C 2759

Oppervlakte/ Omtrek: 320m²

Gebruiksdoel: gemeentehuis

Rijksmonumentnummer/Monumentnummer: niet beschermd

(zie figuur 2)

3. Ontstaansgeschiedenis

Het gemeentehuis aan de Tuinweg 5 in Zuid-Beijerland werd in 1969 in gebruik genomen en is het derde en laatste gemeentehuis van de gemeente Zuid-Beijerland.

Het gemeentehuis staat in een uitbreidingswijk ten noorden van het oorspronkelijk lintdorp. Het ligt op de hoek van twee kruisende hoofdstraten, namelijk de Gravin Sabinastraat en de Tuinweg. Het gemeentehuis had aan de Tuinwegzijde een plein (afb. 3). Dit plein is in de jaren negentig (?) heringericht als parkeerplaats.

In 1983 vond er een gemeentelijke herindeling plaats waarbij de gemeente samen met Goudswaard, Nieuw-Beijerland en Piershil de gemeente Korendijk ging vormen. Het gemeentehuis verloor toen haar oorspronkelijke functie.



Figuur 1 Locatie van het gemeentehuis in de nieuwbouwwijk (gele pin).



Figuur 2 Kadastraal perceel van het gemeentehuis.

4. Het ontwerp (1967)

Het gemeentehuis is een ontwerp van architect T.C. Bos (.. – 1997). Bos begon zijn carrière bij het Rotterdamse architectenbureau (Willem)Vermeer & (Jacques) Van Herwaarden. Dit bureau was nauw betrokken bij de wederopbouw van de stad Rotterdam en heeft in de jaren vijftig en zestig meerdere bouwwerken gerealiseerd.

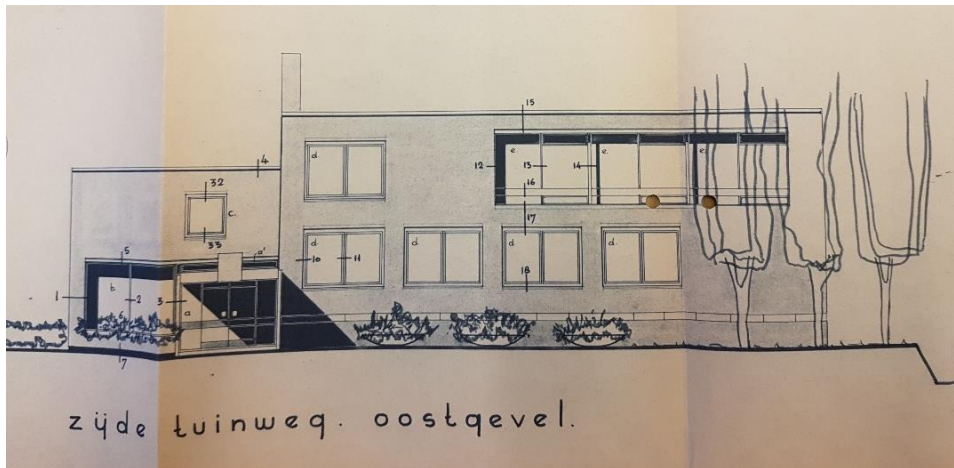
Na een periode bij genoemd bureau gewerkt te hebben is T.C. Bos een eigen bureau begonnen in Maasdam. Van dit bureau is geen projectenlijst teruggevonden. Naast het gemeentehuis van Zuid-Beijerland is slechts één ander ontwerp uit 1976 van hem gevonden: een schoolgebouw (De Brug) in Maasdam.



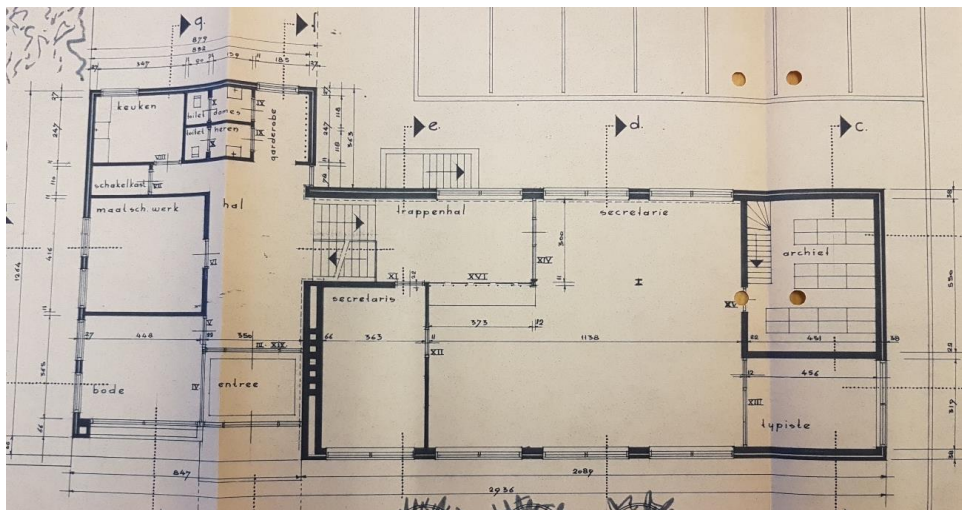
Figuur 3 School De Brug in Maasdam uit 1976, ontwerp T.C. Bos

Het ontwerp van het gemeentehuis stamt uit 1967. De bouw werd begroot op fl. 315.453, -- en de opdrachtverlening is op 2 januari 1968 goedgekeurd.

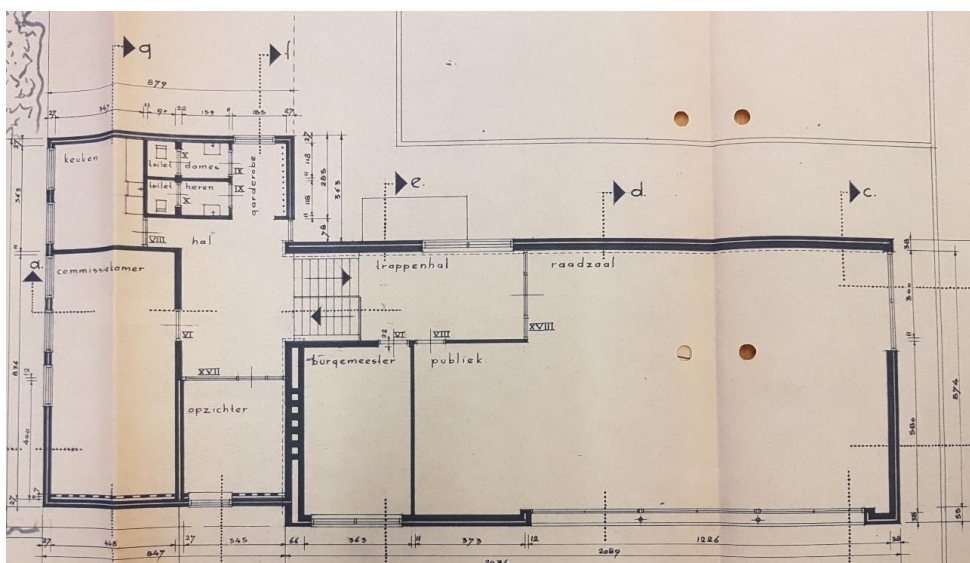
De bouwstijl van het gemeentehuis kan als modern of zakelijk geduid worden, een architectuuroppvatting die onder andere wordt gekenmerkt door strakke vormgeving van de bouwvolumes en een rationele indeling van de gevels met vensters die vanuit de verschillende functies van de ruimten (plattegrondindeling) tot stand is gekomen. In de gevels is hierdoor een afwisseling ontstaan tussen 'gesloten' en 'open' delen.



Figuur 4 Ontwerp voorgevel 1967



Figuur 5 Plattegrond begane grond met o.a. secretarie en archief



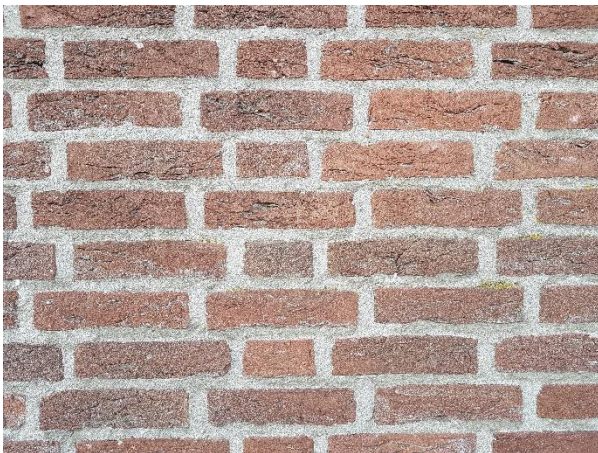
Figuur 6 Plattegrond verdieping met o.a. raadzaal en burgemeesterskamer



Figuur 7 Gemeentehuis met plein in 1973

5. Korte beschrijving exterieur

De gevels zijn met rode bakstenen gemetseld in Schlesischer Verband (een vorm van kettingverband: kop-strek-strek-strek-kop). Het hoofdvolume heeft op de plintheogte een doorlopende band van natuursteen. Het metselwerk is ook toegepast in de openbare binnenruimten zoals de hal, trappenhuis en de raadszaal.



Figuur 8 Detail Schlesischer verband.

Het gebouw bestaat uit twee tegen elkaar geplaatste doosvormige bouwvolumes van verschillende grootte en hoogte. Het kleinere bouwvolume links heeft een terugsprong van ongeveer anderhalve meter. Beide bouwvolumes hebben twee bouwlagen, maar het rechter bouwvolume heeft een half verzonken atoomkelder waardoor de begane grond hier een halve etage hoger ligt dan de entree.

Alle vensters hebben een rechthoekige of vierkante grondvorm en zijn individueel of gekoppeld in de gevel geplaatst. Achter het grote liggende venster op de verdieping rechts in de voorgevel ligt de voormalige raadszaal.

Aan de voorzijde (pleinzijde) bevindt zich in het lage bouwvolume de hoofdingang. De ingang heeft een eenvoudige, strak vormgegeven luifel die aan de voorzijde wordt ondersteund door twee ranke, metalen pijlers (afb. 9).

Het exterieur van het gemeentehuis is niet veranderd sinds de oplevering in 1969. Het verkeerd nagenoeg in originele staat.



Figuur 9 Voorgevel gemeentehuis 2020



Figuur 10 Achtergevel gemeentehuis Zuid-Beijerland 2020



Figuur 11 Linker zijgevel en voorgevel gemeentehuis Zuid-Beijerland 2020



Figuur 12 Rechterzijgevel gemeentehuis Zuid-Beijerland. Rechtsboven het raam van de Raadszaal met glaskunstwerk 2020.

6. Het interieur, kunstwerk van glasappliqué op bestaand raam

Het kunstwerk van glasappliqué op het zijraam van de Raadszaal is een latere toevoeging. Dit houten raamkozijn heeft een zesruitsvenster met metalen roeden. Het glasappliqué is bevestigd op het zesruitsvenster. Het beeldt twee rennende dieren (paarden of fantasiedieren?) uit. De dieren zijn met gesneden stukken glas van verschillende tinten blauw vormgegeven. Het kunstwerk kon van binnen niet in zijn geheel gezien worden omdat er zware meubels (kasten en tafels) voorstonden en het glas voor een groot deel met karton was beplakt.

Op grond van de zichtbare delen gaat het hier niet om een cultuurhistorisch waardevol kunstwerk. Het is later aangebracht en is daardoor niet een onderdeel van het oorspronkelijke ontwerp. De kunstenaar is niet bekend en er is geen vergelijkbaar voorbeeld gevonden van dergelijke appliques die vooral in de jaren zestig werden gemaakt. Het kunstwerk in het gemeentehuis ziet er bovendien gehavend uit, waarbij vooral opvalt dat de lijm die is gebruikt door verkleuring duidelijk als tussenlaag zichtbaar is. Daarnaast is het kunstwerk niet meer compleet. Er ontbraken diverse stukken glas.



Figuur 13 Venster met glaskunstwerk buitenzijde.



Figuur 14 Detail glaskunstwerk.



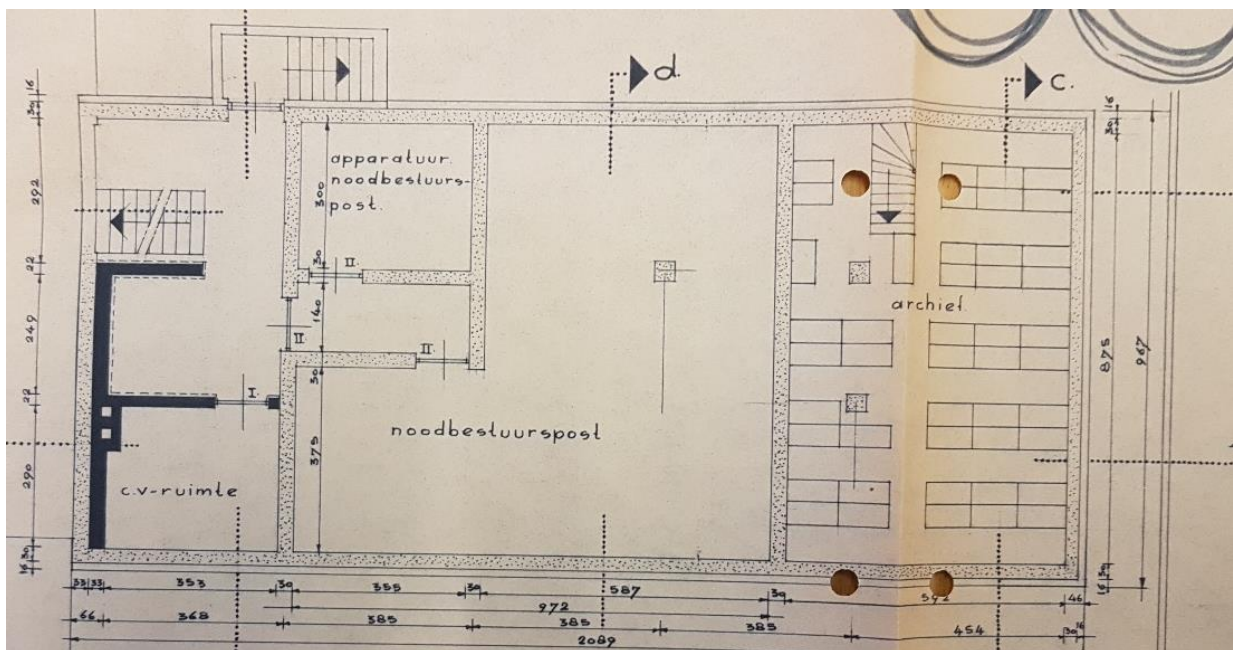
Figuur 15 Detail glas kunstwerk

7. Het interieur, de atoomkelder

In Nederland zijn na de Tweede Wereldoorlog vooral schuilkelders gebouwd tijdens de Koude Oorlog (1950-1989) uit angst voor mogelijke aanvallen vanuit de Sovjet-Unie. Deze atoomschuilkelders zouden bestand zijn tegen nucleaire fall-out die volgt op een aanval met kernwapens. Veel gebouwen van de Rijksoverheid, provincies en gemeenten, maar ook van de Nederlandse Spoorwegen en Rijkswaterstaat, beschikten over grotere en kleinere schuilgelegenheden van waaruit de belangrijkste werkzaamheden in oorlogstijd konden worden voortgezet. Ook in het gemeentehuis van Zuid-Beijerland, dat tijdens het hoogtepunt (of liever dieptepunt) van de Koude Oorlog is gebouwd, heeft een kleine atoomkelder.

De atoomkelder in het gemeentehuis van Zuid-Beijerland (figuur 16) heeft een extra zware betonnen constructie en ligt voor de helft ondergronds. De kelder is via een trap vanuit de centrale hal te bereiken. De eigenlijke kelder is met een zware metalen deur af te sluiten. Deze deur is donkerrood gekleurd, vermoedelijk een vaste kleur want ook bij andere atoomkelders komt deze kleur op de metalen deuren voor. De kamers in de kelder kunnen ook met een metalen deur worden afgesloten.

De atoomkelder heeft tegenwoordig een opslagfunctie. Hierdoor was het tijdens de inventarisatie lastig om ruimtelijke werking van de vertrekken in de kelder te ervaren. Eventuele specifieke details en onderdelen die men normaliter aantreft in een atoomschuilkelder, zijn tijdens de visuele inspectie niet aangetroffen. Op grond van wat er wel is gezien, kon worden vastgesteld dat er op een later tijdstip verwarmingsbuizen en leidingen zijn aangelegd, waarvoor op verschillende plekken gaten in de betonconstructie zijn geboord (afb. 18).



Figuur 16 Plattegrond atoomkelder met o.a. noodbestuurspost en archief (via andere trap bereikbaar)



Figuur 17 Entree atoomkelder met stalen deur



Figuur 18 Leidingen door de betonnen constructie geboord in de voormalige noodbestuurderspost.



Figuur 19 Opslag in de voormalige apparatuursruimte van de atoomkelder.



Figuur 20 Twee stalen deuren in de atoomkelder.

8. CONCLUSIE

DSL heeft in de periode dat er werd nagedacht over een uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst van Korendijk een signaleringslijst opgesteld van gebouwen die in aanmerking kwamen om nader gewaardeerd te worden. In deze inventarisatie van DSL uit 2013 wordt het gemeentehuis op de hoek van de Tuinweg en de Gravin Sabinastraat hoog gewaardeerd. Alleen gebouwen met een 'zeer hoge' waardering zouden in aanmerking komen om als gemeentelijk monument te worden aangewezen. Het gemeentehuis van Zuid-Beijerland zou dus niet in aanmerking komen om te worden aangewezen als beschermd gemeentelijk monument.

Op grond van deze verkenning was de waardering van DSL correct, met de aanvulling dat de waardering 'hoog' betrekking heeft op de oorspronkelijke functie van het gebouw en niet op de architectonische verschijningsvorm.

Deze verkenning heeft het doel om aanwezige elementen in het gebouw met een relatie tot de oorspronkelijke functie op te sporen en te waarderen. Deze zijn, met uitzondering van de atoomkelder en het glaskunstwerk op het zijraam van de Raadszaal in de eerste verdieping, niet gevonden.

De atoomkelder en het glaskunstwerk hebben echter onvoldoende cultuurhistorische waarde om te behouden of her te gebruiken. De metalen deuren die in de atoomkelder zijn aangetroffen hebben wel een cultuurhistorische (symbool) waarde, in relatie met de periode van de Koude Oorlog. De huidige eigenaar heeft aangegeven deze wel te willen hergebruiken in de nieuwbouw die hier na afbraak van het gemeentehuis wordt gerealiseerd.

Literatuur en websites

Regionaal Archief Dordrecht, Bouwarchief: Archiefnummer:1298, Inventarisnummer:995

Beeldbank Museum Hoeksche Waard

RoosRos, Cultuurhistorisch onderzoek gemeentehuis Zuid-Beijerland, mei 2020

Cultuurhistorie Korendijk, inventarisatie en Waardering, Dorp, Stad en Land 2013

Website Het Nieuwe Instituut www.hetnieuweinstituut.nl

COLOFON

Uitgave



Oude Delft 116
2611 CG Delft
Postbus 3092
2601 DB Delft

T 015 215 43 50

E info@erfgoedhuis-zh.nl

W www.erfgoedhuis-zh.nl

Delft, december 2020



Over Erfgoedhuis Zuid-Holland

wij helpen erfgoed behouden, benutten en beleven

Zuid-Holland is erfgoedrijk. De monumenten (ook de mobiele), gebouwen, landschappen, collecties en geschiedenis vertellen het Verhaal van Zuid-Holland en de regio's. Erfgoedhuis ZH behoudt dat verhaal, zet het in, en geeft het door, ook aan de jongste generatie. Doel van het Erfgoedhuis is om door het bundelen van kennis en krachten op provinciale schaal het rijk gevarieerde erfgoed van Zuid-Holland mooi te houden en voor zoveel mogelijk bewoners attractief en toegankelijk te maken, nu en in de toekomst.

Het Erfgoedhuis ZH werkt daarbij als uitvoerder van provinciaal cultuurbeleid en ondersteuner van het (historische) erfgoedveld: wij faciliteren onze achterban en het publiek op vele wijzen.